

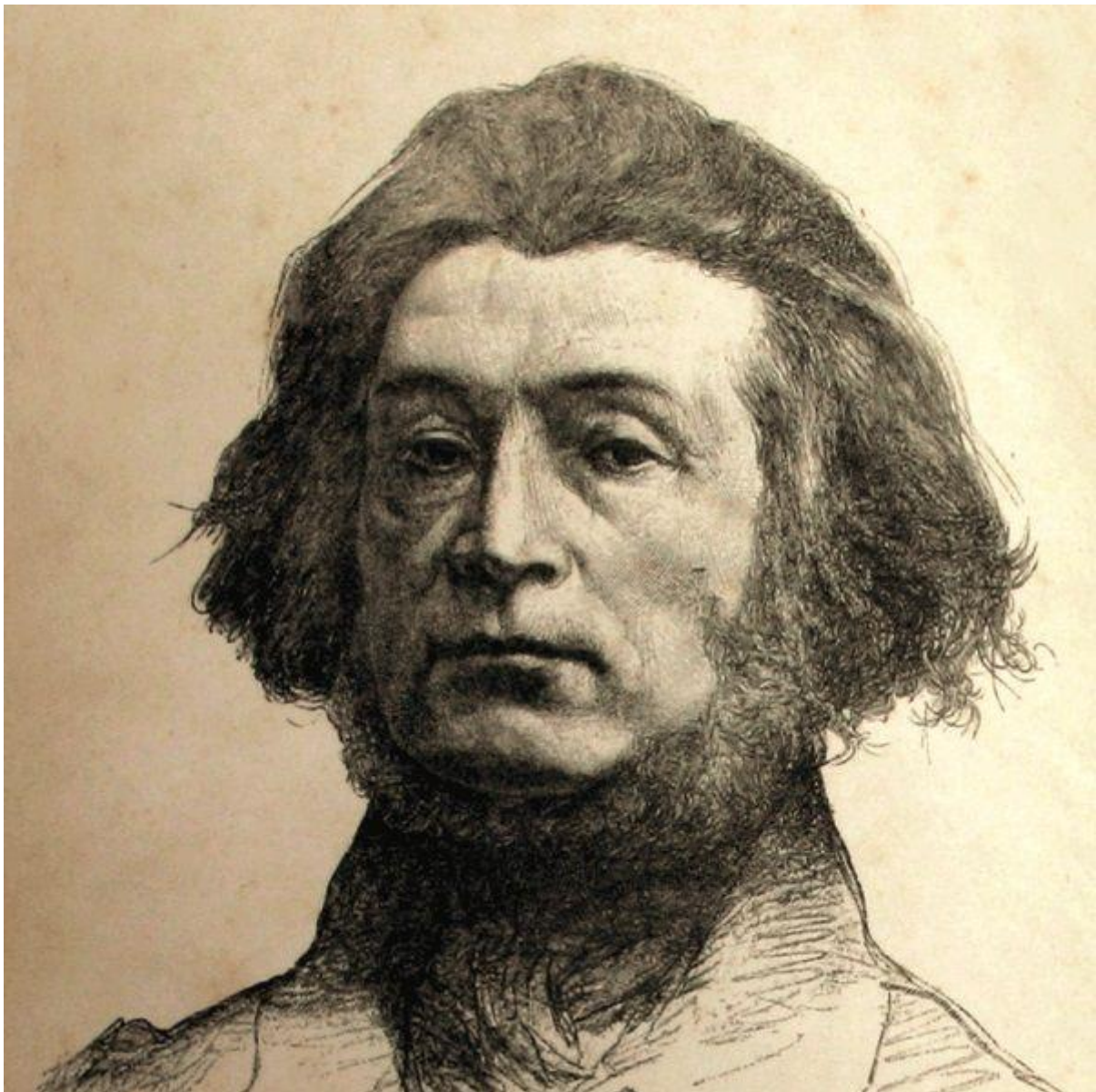
Temat: Cierpienie siła niszcząca człowieka czy kształcąca jego osobowość.

Cierpienie - siła niszcząca człowieka, czy kształtująca jego osobowość? Rozwiń problem na podstawie wybranych problemów literackich.

Uwzględnij:

1. Dostojewski F., Zbrodnia i kara.
2. Goethe J. W., Cierpienia młodego Wertera.
3. Prus B., Lalka.

Temat: W romantycznym świecie wyobraźni- Adam Mickiewicz

Adam Mickiewicz (1798-1855) – polski poeta, działacz polityczny, uznawany za wieszcza narodowego. Adam Mickiewicz urodził się 24 grudnia 1798 w Zaosiu lub Nowogródku w rodzinie adwokata sądowego, wywodzącego się ze szlachty zaściankowej. Jednym z formacyjnych doświadczeń jego młodości było obserwowanie przemarszu armii Napoleona na Moskwę. Najpierw widział triumfalny pochód, który niósł nadzieję na koniec niewoli, później patrzył na niedobitki pokonane przez Rosjan.

W 1815 roku wyjechał na studia do Wilna, gdzie zaangażował się w działalność patriotyczną, tworząc Towarzystwo Filomatów. Pod koniec lat dwudziestych XIX wieku poznał swoją wielką miłość – Marylę Wereszczakównę. Ze względu na trudną sytuację materialną Mickiewicza, rodzice panny wymogli na niej ślub z innym, lepiej sytuowanym kandydatem. Za działalność patriotyczną Mickiewicz został zesłany w głąb Rosji. W 1829 roku zaczął podróżować po Europie.

W 1831 roku chciał wrócić do kraju, w którym szalało powstanie, ostatecznie jednak granicy nie przekroczył i pozostał w Dreźnie. Stamtąd wyruszył do Paryża, gdzie osiadł na stałe i ożenił się z Celiną Szymanowską, z którą miał szóstkę dzieci. W stolicy Francji podjął karierę akademicką, wykładając między innymi języki słowiańskie (na te wykłady uczęszczała między innymi George Sand). Mickiewicz stał się czołowym przedstawicielem tzw. Wielkiej Emigracji.

W czasie Wiosny Ludów utworzył w Rzymie legion polski w służbie walczącej Lombardii. Ostatni zryw patriotyczny poety nastąpił po przyłączeniu się Francji do wojny krymskiej. Wieszczy wyruszył wówczas do Konstantynopola, gdzie przystąpił do formowania polskich i żydowskich oddziałów (Legion Polski, Legion Żydowski) do walki z Rosją. Zmarł nagle w 1855 roku w czasie epidemii cholery. Jego ciało przetransportowano do Francji i pochowano na największej polskiej nekropolii w Montmorency, a w 1890 roku przeniesiono do Polski i pochowano na Wawelu.

Ballady i romanse Adama Mickiewicza

Ballady i romanse

Czym są?

- Ballady i romanse to w pewnym sensie owoc sielskiego dzieciństwa na Litwie, gdzie poeta poznał wiele ludowych podań i legend. Pierwszy ważny, programowy, stanowiący swoiste credo poety zbiór – wywoła polemikę i stanie się początkiem nowej epoki. Pisząc go, Mickiewicz sięgał do zasłyszanych w dzieciństwie ludowych opowieści piastunki. Zostały wydane w 1822 roku, stanowią zbiór ballad Adama Mickiewicza.

Ta data została uznana za początek polskiego romantyzmu.

- Ballada to gatunek stworzony przez romantyków – oryginalny, bo łączy cechy liryki i epiki. Każda ballada ma swoją fabułę – jest wierszowaną opowieścią o jakichś, najchętniej krwawych – zdarzeniach. Mickiewicz odwoływał się w swoich balladach do opowieści ludowych, zawarł w nich zasady ludowej moralności, osadzał akcję ballad na tle pięknej, dziwnej i tajemniczej przyrody. W fabule równą rolę i prawo istnienia otrzymały postacie fantastyczne i realne.

W balladach szukaj:

- fantastyki, świata realnego obok fantastycznego,
- moralnego przesłania,
- obecności natury – tworzącej nastrój, współodczuwającej z bohaterem,
- zdarzeń pełnych grozy.

Temat: Miłość, jako szaleństwo? „Romantyczność” Adam Mickiewicz.

Adam Mickiewicz Ballady i romanse Romantyczność

Methinks, I see... Where?
— In my mind's eyes.
Zdaje mi się, że widzę... Gdzie?
Przed oczyma duszy mojej.

Shakespeare

Słuchaj dziewczeczko!
— Ona nie słucha. —
To dzień biały! to miasteczko!
Przy tobie nie ma żywego ducha,
Co tam wkoło siebie chwytasz?
Kogo wołasz, z kim się witasz?
— Ona nie słucha. —
To jak martwa opoka
Nie zwróci w stronę oka,
To strzela wkoło oczyma,
To się łzami zaleje,
Coś niby chwyta, coś niby trzyma,
Rozpłacze się i zaśmieje.
— „Tyżeś to w nocy? to ty Jasieńku!
Ach! i po śmierci kocha!
Tutaj, tutaj, pomaleńku,
Czasem
usłyszysz macocha!...
Niech sobie słyszy... już nie ma ciebie,
Już po twoim pogrzebie!
Ty już umarłeś? Ach! ja się boję!...
Czego się boję mego Jasieńka?
Ach, to on! lica twoje, oczki twoje!
Twoja biała sukienka!
I sam ty biały jak chusta,
Zimny... jakie zimne dłonie!

Tutaj połóż, tu na łonie,
Przyciśnij mnie, do ust usta!...
Ach, jak tam zimno musi być w grobie!
Umarłeś, tak, dwa lata!
Weź mię, ja umrę przy tobie,
Nie lubię świata.
Źle mnie w złych ludzi tłumie:
Płaczę, a oni szydzą;
Mówię, nikt nie rozumie:
Widzę, oni nie widzą!
Śród dnia przyjdź kiedy... To może we śnie?
Nie, nie... trzymam ciebie w ręku,
Gdzie znikasz, gdzie mój Jasieńku?
Jeszcze wcześniej, jeszcze wcześniej!
Mój Boże! kur się odzywa
,
Zorza błyska w okienku.
Gdzie znikłeś! ach! stój Jasieńku!
Ja nieszczęśliwa!" —
Tak się dziewczyna z kochankiem pieści,
Bieży za nim, krzyczy, pada;
Na ten upadek, na krzyk boleści,
Skupia się ludzi gromada.
„Mówcie pacierze! — krzyczy prostota —
Tu jego dusza być musi.
Jasio być musi przy swej Karusi,
On ją kochał za żywota!”
I ja to słyszę, i ja tak wierzę,
Płaczę i mówię pacierze.
— „Słuchaj dziewczeczko!” — krzyknie śród zgiełku
Starzec, i na lud zawoła:
„Ufajcie memu oku i szkiełku,
Nic tu nie widzę dokoła.
— Duchy karczemnej tworem gawiedzi,
W głupstwa wywarzone kuźni;
Dziewczyna duby smalone
bredzi,
A gmin rozumowi bluźni”.
„Dziewczyna czuje, — odpowiadam skromnie —
A gawiedź wierzy głęboko:
Czucie i wiara silniej mówi do mnie,
Niż mędrca szkiełko i oko.
Martwe znasz prawdy, nieznanne dla ludu,
Widzisz świat w proszku, w każdej gwiazd iskerce;
Nie znasz prawd żywych, nie obaczysz cudu!
Miej serce i patrzaj w serce!”

Najważniejsza, bo programowa ballada to Romantyczność

Motto utworu.

Pochodzi z Szekspira, ulubionego twórcy dla wielu romantyków, a brzmi:

Zdaje mi się, że widzę... gdzie?

Przed oczyma duszy mojej.

e słowa to równouprawnienie ludzkich wizji i obrazów, które stwarza wyobraźnia, to mądrość, która głosi, że uczucie jest tak samo ważne jak myślenie.

Akcja:

- Oto na rynku małego miasteczka młoda dziewczyna Karusia zachowuje się jak szalona – rozpacza, wyciąga do kogoś ręce. Z jej słów wynika, że rozmawia ze zmarłym Jasieńkiem, swoim ukochanym. Widmo zmarłego wydaje się rzeczywiście obecne – „zimny, biały jak chusta” – oto jego wizerunek. Wokół nieszczęśliwej Karusi zbiera się gawiedź. Prości ludzie nie widzą wprawdzie zmarłego, lecz wierzą, że jest obok ukochanej, gdyż „on ją kochał za żywota”. Zadajemy sobie pytanie, jak interpretować całe to wydarzenie? Zdrowy rozsądek nakazuje uznać dziewczynę za chorą psychicznie. Czy jest może inne wyjaśnienie? Lud prosty, który zebrał się wokół, wierzy Karusi, iż widzi ona Jaśka, uprawnia ją do tego ich wielką miłość.
- Lecz wśród tłumu pojawia się starzec – osobnik reprezentujący wiedzę i naukę, słowem, pojęcia klasyczne. Starzec szydzi z całej sprawy, wyśmiewa zabobon ludu i brednie dziewczyny, ogłaszając, iż w myśl nauki duchów po prostu nie ma. Narrator ballady, poeta, opowiada się po stronie ludu. Jako argumentów używa dwóch głównych pojęć romantycznych: uczucia i wiary. „Dziewczyna czuje”, a gawiedź „wierzy głęboko” – i to wystarczy, by zaprzeczyć prawom nauki. Słynne są słowa:

Czucie i wiara silniej mówią do mnie

Niż mędrca szkiełko i oko.

Przesłanie:

- Powyższy cytat jest kwintesencją romantycznej ideologii, która zmienia hierarchię wartości: nie nauka i mądrość są najważniejsze w poznaniu świata, lecz czucie i wiara. Jest to oczywiście głos w klasyczno-romantycznej polemice, głos, który przyznaje rację dziewczynie i ludowym wierzeniom.
- Czy oznacza to, że duch Jasieńka przybył rzeczywiście do ukochanej? Raczej – że wielkie uczucie potrafi wiele zdziałać, że są rzeczy i sprawy, których człowiek nie wyjaśni racjonalnie, że nie wszystko, co prawdziwe, można zbadać „szkiełkiem i okiem”.

- Balladę kończy ogromnie spopularyzowany apel:
Miej serce i patrzaj w serce.
- Podmiot liryczny – jest tu narratorem, świadkiem zdarzeń, które relacjonuje, bierze udział w dyskusji (mówi „odpowiadam skromnie”).

Z czym można zestawić Romantyczność?

- Z utworami, w których występuje dwoistość świata – obok realnego istnieje nierealny, fantastyczny, zjawiska otrzymują nieracjonalne wyjaśnienia.
 - Taką jest ballada Goethego – [Król Olch](#).
 - Narzuca się też wielkie dzieło polskiej literatury – *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego, tam do realnych weselników przychodzą goście z zaświatów – do Marysi przychodzi widmo jej zmarłego kochanka – malarza de Levaeux. Scena jest wyraźną aluzją do utworu Mickiewicza. Zapamiętaj jednak, że Marysia z *Wesela* boi się widma, odpycha go – a Karusia przeciwnie – wciąż kocha narzeczonego.
- Z utworami w których występuje osoba lub temat obłądu, postaci obłąkanej. Autorzy romantyczni tym się różnili od twórców epok rozumu, że w szaleństwie widzieli geniusz, prawdziwsze spojrzenie na świat – swoisty dar.
Do szaleńców w literaturze należy:
 - - Maria z *Nie-Boskiej komedii*,
 - Don Kichot Cervantesa,
 - Gustaw z IV części *Dziadów*.
- Ważnym bezpośrednim nawiązaniem do Mickiewicza jest wiersz Władysława Broniewskiego [Ballady i romanse](#) – dotyczy jednak innego tematu, wojny, Holokaustu, zniszczonego miasta.

Scharakteryzuj i oceń bohaterów "Świtezianki".